

חוקת חכ"ג שיחה ב'

הניסים דנחלי ארנון היו בדומה לקריאת ים סוף, שלכן אמרו בני"י שירה דוקא בנס זה. "אמו" הוא הבאר, והאשד בא אל הבאר כדי ל"הודיע לאמו". ומפני שהמטרה של "הודיע לאמו" הוא כדי שהיא תספר זאת לבנה לכן הבאר עצמה הודיעה את הנס לבני"י ע"י ש"הוליתן סביב המחנה".

בפרשתנו מסופר על דבר הניסים דנחלי ארנון. וכמבואר ברש"י בארוכה ש"אמרו אמוריים כשיכנסו ישראל לתוך הנחל לעבור, נצא מן המערות בהרים שלמעלה מהם ונהרגם בחצים ואבני בליסטראות כו' שההר נטה ממקומו ונתקרב לצד גבול מואב ונדבק בו כו". ועל הפסוק "ומשם בארה" (כא, טז) מפרש רש"י: "משם בא האשד אל הבאר. כיצד, אמר הקב"ה מי מודיע לבני הנסים הללו. המשל אומר נתת פת לתינוק הודיע לאמו. לאחר שעברו חזרו ההרים למקומם והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם ההרוגים וזרועות ואיברים ומוליתן סביב המחנה וישראל, ראו ואמרו שירה".

וצריך להבין מה מוסיף המשל? ומדוע מביא משל מ"אמו" ולא מחבר - כמובא בגמרא בהמשך למשל זה - "הנותן מתנה לחבירו כו"? ומדוע מביא דוגמא מ"פת" שהוא ענין הכרחי, שלא כמו נס שהוא ענין של חיבה יתירה? ומדוע מפרש רש"י שהבאר העלתה את דם ההרוגים כו' והוליתן סביב המחנה, דלא כהמדרש שמפרש שבני ישראל באו לבאר וראו שהיא מוציאה אברים?

ויובן בהקדים תמיהה כללית: מדוע מביא רש"י את הנסים שהובאו במדרש ש"אשר נטה" קאי על ההר, שלכאורה אין זה פשוטו של מקרא, ולא פרש כפשטנים אחרים ש"אשר נטה" קאי על הנחל או על בני ישראל? והביאור: רש"י בא להבהיר שאלה כללית, והוא מדוע אמרו בני ישראל שירה רק בנס זה ולא בשאר ניסים שנעשו לבני ישראל במדבר? ולכן מפרש שהיה כאן נס דומה לקריעת ים סוף. דעיקר החידוש דקריעת ים סוף - שמשום זה אמרו שירה - הוא ש"ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", ועל דרך זה בנס זה. ובפרט אחד הנה פה היה חידוש גדול יותר מקריעת ים סוף, ש"אמר הקב"ה מי מודיע לבני הנסים הללו", שבני ישראל כלל לא ידעו על הסכנה וההצלה.

ועל זה מביא רש"י ש"הנותן פת לתינוק כו" דמפני ש"פת" הוא דבר הכרחי, שבכלל "אמו" צריכה לתת לו פת, לכן צריך להודיע לאמו. ובנמשל ה"אמו" הוא משה, דבכלל כשחסר דבר לבני ישראל באו אל משה, אך פה לא היה הנס על ידי משה. ועל פי זה יש לומר ש"אמו" הוא הבאר, וזה שבא האשד אל הבאר הוא ענין "הודיע לאמו". ומפני שהמטרה של "הודיע לאמו" הוא כדי שהיא תספר זאת לבנה לכן הבאר עצמה הודיעה את הנס לבני ישראל על ידי ש"הוליתן סביב המחנה". ודוקא הראיה פעלה שבני"י יאמרו שירה על דרך פירוש רש"י ב"אז ישיר", "אז כשראה הנס עלה בלבו שיאמר שירה", ועל דרך זה כאן שאמירת השירה היה על ידי שבני ישראל ראו שהקב"ה עושה נס מיוחד כדי להודיע להם את "הניסים הללו".